

ФИНАНСИЈСКО ИЗВЈЕШТАВАЊЕ У МУЛТИНАЦИОНАЛНИМ КОМПАНИЈАМА У ВРИЈЕМЕ ПАНДЕМИЈЕ COVID-19

FINANCIAL REPORTING IN MULTINATIONAL COMPANIES DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Славољуб Пајкановић

Senior Finance Analyst, Delivery Hero SE, Berlin, Germany
slavoljub.pajkanovic@yahoo.com
ORCID: 0000-0001-9404-7210

Апстракт: Финансијско извјештавање може се сматрати носиоцем информација на основу којих се доносе пословне одлуке у погледу инвестирања, кредитирања и управљања компанијом уопште. Путем поузданих, релевантних, упоредивих, разумљивих, материјално значајних информација које су квантитативно изражене и на фер начин презентују стање у пословном субјекту, све заинтересоване стране стварају слику о пословном субјекту и исплативости улагања у њега или кредитирања тог пословног субјекта. Финансијско извјештавање у мултинационалним компанијама је нешто специфичније у односу на финансијско извјештавање других пословних субјеката. Та специфичност огледа се у потреби за састављањем консолидованих финансијских извјештаја, постојању зависних правних лица, географској дислоцираности зависних правних лица, коришћењу различитих валута приликом састављања појединачних финансијских извјештаја и поштовању различитих рачуноводствених принципа земаља у којима послују зависна правна лица. Циљ рада је приказати специфичности финансијског извјештавања у мултинационалним компанијама прије и током пандемије COVID-19 како би се сагледали негативни ефекти COVID-19 на финансијско извјештавање како зависних правних лица тако и групе у цјелини.

Кључне ријечи: финансијско извјештавање, консолидовани финансијски извјештаји, мултинационална компанија, пандемија COVID-19

JEL класификација: M400

Abstract: *Financial reporting can be considered as a carrier of information on the basis of which business decisions are made regarding investment, lending and management of the company in general. Through reliable, relevant, comparable, understandable, materially significant information that is quantitatively expressed and fairly presents the situation in the business entity, all stakeholders create an image of the business entity and the profitability of investing in it or lending to that business entity. Financial reporting in multinational companies is somewhat more specific compared to the financial reporting of other business entities. This specificity is reflected in the need to prepare consolidated financial statements, the existence of subsidiaries, the geographical dislocation of subsidiaries, the use of different currencies in compiling individual financial statements and respect for different accounting principles of countries where subsidiaries operate. The aim of this paper is to present the specifics of financial reporting in multinational companies before and during the COVID-19 pandemic in order to see the negative effects of COVID-19 on the financial reporting of both dependent legal entities and the group as a whole.*

Key Words: *financial reporting, consolidated financial statements, multinational company, pandemic COVID-19*

JEL classification: *M400*

1. УВОД

Од избијања пандемије COVID-19 и увођења мјера за сузбијање ширења вируса на економском плану се дешавају промјене у облику финансијске кризе које се одражавају и на сам процес финансијског извјештавања. Негативни ефекти нарочито су видљиви приликом извјештавања у мултинационалним компанијама које је, иначе, сложеније у односу на финансијско извјештавање других пословних субјеката и склоније појави проблема у облику употребе валута и поштовању различитих рачуноводствених принципа држава у којима зависна правна лица послују.

У овом раду настојало се испитати на који начин и по чему се финансијско извјештавање мултинационалних компанија разликује од финансијског извјештавања осталих пословних субјеката и какви су ефекти пандемије COVID-19 на финансијско извјештавање засновано на примјени МРС и МСФИ. Циљ рада је приказати специфичности финансијског извјештавања у мултинационалним компанијама прије и током пандемије COVID-19 како би се сагледали негативни ефекти COVID-19 на финансијско извјештавање како зависних правних лица тако и групе у цјелини.

Кроз три дијела рада настоје се анализирати области значајне за финансијско извјештавање у мултинационалним компанијама и предочити промјене у финансијском извјештавању чији је узрочник COVID-19.

2. ФИНАНСИЈСКО ИЗВЈЕШТАВАЊЕ КАО НОСИЛАЦ ИНФОРМАЦИЈА

Финансијско извјештавање сматра се подручјем рачуноводства чији је задатак квантитативно приказати финансијске извјештаје и пратеће информације заинтересованим корисницима о финансијском положају, резултату пословања, новчаним токовима и промјенама на капиталу (Карапавловић, 2018, стр. 8). У процесу финансијског извјештавања, менаџмент пословног субјекта је задужен за акумулацију свих пословних трансакција током периода, додјелјивање новчаних вриједности истим, као и сортирање, оцјењивање и приказивање тих трансакција кроз финансијске извјештаје (Haskins et al., 1997, 9).

Главним инструментом финансијског извјештавања сматра се сет финансијских извјештаја. Цјелокупан сет финансијских извјештаја чине: биланс стања, биланс успјеха, извјештај о токовима готовине, извјештај о промјенама на капиталу и напомене уз финансијске извјештаје. У билансу стања приказују се информације о финансијском положају и имовини пословног субјекта, док се у билансу успјеха приказују информације о оствареном резултату пословања пословног субјекта, као и приходима и расходима проистеклим из тог пословања. У извјештају о токовима готовине приказује се прилив и одлив готовине из пословних, инвестиционих и финансијских активности, док се у извјештају о промјенама на капиталу приказују све промјене које су се догодиле на капиталу у облику повећања или смањења од почетка до краја обрачунског периода. У напоменама се појашњавају структура, вриједност и обиљежја позиција које су објављене у билансу стања и билансу успјеха (Родић et al, 2011, стр. 14).

Примарним циљем финансијских извјештаја опште намјене сматра се „пружање финансијских информација о извјештајном ентитету које су корисне постојећим и потенцијалним инвеститорима, зајмодавцима и осталим кредиторима за доношење одлука о обезбјеђењу ресурса ентитету“ (Обрадовић и Карапавловић, 2016, стр. 392). Узимајући у обзир чињеницу да ови извјештаји треба да пруже слику о ефектима ресурса пословног субјекта, посебна пажња посвећује се састављању и презентацији финансијских извјештаја приликом којих се захтијева правилна примјена Међународних рачуноводствених стандарда и Међународних стандарда финансијског извјештавања и поштовању одређених начела.

Финансијско извјештавање се, у суштини, сматра носиоцем информација заинтересованим странама јер су у њима приказане све информације које су од значаја за доношење пословних одлука и управљање пословним субјектом, као и потенцијално инвестирање у пословни субјекат. Због тога, информације садржане у финансијским извјештајима морају бити релевантне, разумљиве, материјално значајне, поуздане, упоредиве и истинито и објективно представљене (Родић et al, 2011, стр.8-9).

Све наведено указује на то да су за информације у финансијским извјештајима заинтересовани и интерни и екстерни корисници и да може служити и као језик пословног комуницирања привредних субјеката и за подмиривање

информативних потреба екстерних корисника и као подршка менаџменту и управљачком процесу пословног субјекта (Ранђеловић, 2018, стр. 6-18). С обзиром на то да сет финансијских извјештаја садржи информације о свим аспектима пословања одређеног пословног субјекта може се сматрати и „личном картом“ пословног субјекта на основу које се доносе све значајније одлуке у сврху остваривања конкурентске предности на тржишту.

3. СПЕЦИФИЧНОСТИ ФИНАНСИЈСКОГ ИЗВЈЕШТАВАЊА У МУЛТИНАЦИОНАЛНИМ КОМПАНИЈАМА

Мултинационалне компаније своје активности углавном спроводе на локацијама изван матичне земље у којој имају главно сједиште. Те активности се одражавају на финансијско извјештавање мултинационалних компанија у погледу презентовања информација кредиторима и инвеститорима широм свијета, као и осталим заинтересованим корисницима. Рачуноводствене службе мултинационалних компанија имају задатак да саставе и презентују финансијске извјештаје на начин да исти одражавају праву ситуацију трансакција које су обављене у обрачунском периоду, али се јављају проблеми у погледу различитости рачуноводствених принципа и пракси извјештавања зависно од земље у којој се налази зависно правно лице, као и проблеми коришћења више различитих валута приликом састављања појединачних финансијских извјештаја (Окоегале Ibadin и Омоуе, 2013, стр. 230).

Да би се створила уопштена слика о пословању предузећа, укључујући његов финансијски положај, резултате пословања, токове готовине и промјене на капиталу, мултинационалне компаније састављају консолидоване финансијске извјештаје. На основу сета консолидованих финансијских извјештаја који се објављује на годишњем нивоу могуће је утврдити приносни, финансијски и имовински положај групе предузећа између којих постоји однос надређености и подређености.

За финансијско извјештавање у мултинационалним компанијама посебно је била значајна употреба МРС и МСФИ, а нарочито:

- МРС 27- Сепаратни финансијски извјештаји,
- МРС 21 – Ефекти промјене курса страних валута,
- МРС 28 – Инвестиције у придружене ентитете и заједничке подухвате,
- МСФИ 3 – Пословне комбинације,
- МСФИ 10 – Консолидовани финансијски извјештаји,
- МСФИ 11 – Заједнички аранжмани и
- МСФИ 12 – Објављивање о учешћима у другим ентитетима.

МРС 27 - Сепаратни финансијски извјештаји примјењује се у ситуацијама када се одређено матично предузеће или инвеститор добровољно определијели да саставља сепаратне финансијске извјештаја или када их прописи земље у којој послују на то обавезу (Серекез, 2019, стр. 37). Значајан стандард за састављање

консолидованих финансијских извјештаја јесте МСФИ 10- Консолидовани финансијски извјештаји чији је циљ утврђивање начина на који се врши састављање консолидованих извјештаја у случају да једно предузеће врши контролу над једним или више других ентитета (МСФИ 10, параграф 1). МРС 21 – Ефекти промјене курса страних валута односи се на ситуације када предузећа која чине групу пословање обављају у различитим државама, што значи да своје појединачне финансијске извјештаје састављају у различитим валутама. Циљ је прописати третман за пословање у иностранству и обављање трансакција у страниој валути (МРС 21, параграф 1). Циљ примјене МРС 28 – Инвестиције у придружене ентитете и заједничке подухвате је да дефинише на који начин се обухватају и приказују инвестициона улагања у консолидованим извјештајима (МРС 28, параграф 1), док МСФИ 3 – Пословне комбинације захтијева пружање релевантних информација о пословним комбинацијама и њеним ефектима (МСФИ 3, параграф 1). Поред релевантности, потребно је да презентоване информације буду поуздане и упоредиве, због учешћа већег броја ентитета. Циљ МСФИ 11 – Заједнички аранжмани је утврђивање принципа „за финансијско извјештавање субјеката који имају удио у аранжманима који су заједнички контролисани“ (МСФИ 11, параграф 1). Стандард прописује шта се подразумева под заједничким аранжманом, наводи његове основне карактеристике и прописује врсте заједничких аранжмана, као и заједничке контроле. Такође, указује на третман финансијских извјештаја у заједничком пословању. Циљ МСФИ 12 – Објављивање о учешћима у другим ентитетима је да пропише субјектима да су дужни да објављују информације које ће корисницима финансијских извјештаја, а самим тим и консолидованих извјештаја, омогућити процјену природе удјела тог субјекта и ризика који су повезани са удјелима субјекта у другим субјектима, као и учинке тих удјела на финансијски положај субјекта, његов финансијски резултат и новчане токове (МСФИ 12, параграф 1).

Имплементирањем наведених стандарда у финансијском извјештавању у мултинационалним компанија ствара се објективнија и реалнија слика о пословању мултинационалне компаније у цјелини.

4. ФИНАНСИЈСКО ИЗВЈЕШТАВАЊЕ У ВРИЈЕМЕ ПАНДЕМИЈЕ COVID-19

Пандемија COVID-19 одразила се негативно на све сфере како приватног тако и пословног живота, а самим тим и на финансијско извјештавање. Квалитет финансијских извјештаја које састављају пословни субјекти постаје упитан јер велики број ставки из финансијских извјештаја подлијеже процјенама као што су уговори са клијентима усљед промјена политике у погледу попушта, рефундирања и слично, настанак трошкова зарада и исплата истих иако запослени не раде или процјене у погледу признавања прихода јер је COVID-19 утицао на смањење прихода и маржи (Lal Joshi, 2020, str. 3). Следећи проблем са којим се уочавају рачуновође и менаџмент пословних субјеката приликом финансијског извјештавања јесте обезврјеђење имовине и гудвила јер накнада за

умањење гудвила може утицати на профитабилност у будућности. Због неизвјесности и флукуација на тржишту мјерење фер вриједности се морало ревидирати како би се обезбиједило да вриједности одражавају стварно стање у погледу будућних токова готовине у вези са имовином или обавезама на датум извјештавања (Lal Joshi, 2020, str. 4).

Такође, пандемија COVID-19 утицала је и на третман лоших дугова, одложено опорезивање, *going concern*-а, правовремености финансијског извјештавања и слично. У погледу третмана лоших дугова многи пословни субјекти су били принуђени да изврше процјену резервисања за лоше дугове и ажурирају постојеће моделе у складу са тренутном епидемиолошком ситуацијом и њеним ефектима на пословање. У погледу одложеног опорезивања проблеми се јављају приликом признавања одложених пореских средстава, одложених пореских обавеза повезаних са зависним инвестиционим предузећима, утврђивања пореске стопе за извјештајни период и слично. У погледу *going concern*-а врши се процјена способности пословног субјекта да настави са сталним пословањем. У погледу ажурности или правовремености финансијског извјештавања проблеми су се јавили у погледу кашњења приликом састављања финансијских извјештаја. Промјене регулаторног оквира током ванредних пандемијских околности су имале статистички значајан позитиван утицај на однос између управљања зарадама и кашњења у финансијском извјештавању што значи да се кашњења у финансијском извјештавању јављају због активности управљања зарадама (Šušak, 2020, стр. 453).

Све наведене промјене одразиле су се и на састављање и презентацију појединачних финансијских извјештаја у зависним правним лицима у мултинационалним компанијама, што је за последицу довело до промјена у консолидованим финансијским извјештајима матичног правног лица.

4.1. Утицај пандемије COVID-19 на финансијско извјештавање мултинационалних компанија

Ефекти пандемије COVID- 19 највише су се осјетили приликом финансијског извјештавања у мултинационалним компанијама. Кашњења у погледу достављања појединачних финансијских извјештаја од стране зависних правних лица матичном правном лицу резултирале су да одређене подружнице у појединим европским земљама не буду укључене у консолидоване финансијске извјештаје путем потпуне консолидације (Institut der Wirtschaftsprüfer in Deutschland e.V., 2020, стр. 2).

Утицаји пандемије COVID- 19 на поједине позиције из појединачних финансијских извјештаја, а нарочито на позиције из биланса стања и биланса успјеха, одражавају се и на консолидовани биланс стања и консолидовани биланс успјеха. Информације које су накнадно добијене о одређеним позицијама из финансијских извјештаја класификују се као информације које повећавају вриједност тих позиција. Догађаји који пружају суштинске доказе о

условима који су постојали на датум биланса морају бити узети у обзир и захтијева се да се изврши корекција одговарајућих позиција у финансијским извјештајима. Догађаји настали након датума биланса не могу бити узети у обзир (Institut der Wirtschaftsprüfer in Deutschland e.V., 2020, стр. 3).

Мултинационалне компаније које су током пандемије COVID-19 претрпјеле погоршање финансијског положаја и резултата пословања имале су обавезу да преиспитају да ли је припрема финансијских извјештаја и даље одговарајућа пред претпоставком наставка пословања.

Приликом извјештавања о ризицима са којим се суочавају мултинационалне компаније у вријеме пандемије COVID-19 захтијева се да у обзир треба узети нове ризике настале након извјештајног периода, пријавити ризици који угрожавају постојање компаније и извјештавати о ризицима који се сматрају значајним за финансијско извјештавање и чије би изостављање из консолидованих финансијских извјештаја довело до стварање нетачне слике у погледу тренутне ситуације у мултинационалној компанији у погледу изложености ризику.

ЗАКЉУЧАК

Финансијско извјештавање у вријеме пандемије COVID-19 суочило се изазовима у погледу третмана одређених позиција из финансијских извјештаја, а нарочито позиција из биланса стања и биланса успјеха. У случају мултинационалних компанија, промјене у рачуноводственом третману позиција из појединачних финансијских извјештаја зависних правних лица одразиле су се на позиције у консолидованим извјештајима.

Консолидовани финансијски извјештаји у посљедње двије године не одражавају стварно стање у пословању мултинационалних компанија јер се зависни ентитети суочавају са кашњењем приликом састављања и предаје финансијских извјештаја матичном правном лицу што доводи до изостављања појединих појединачних извјештаја и не приказивања стварног стања у погледу финансијског положаја, имовине, обавеза, резултата пословања, прихода, расхода, новчаних токова и промјена на капиталу.

На овај начин квалитет финансијских извјештаја постаје упитан јер су квантитативне информације које се добијају из одређених финансијских извјештаја засноване на процјенама, па се кредитори и инвеститори могу суочити са губицима усљед нереалног приказивања стварне позиције одређене мултинационалне компаније на глобалном финансијском тржишту.

Пошто се крај пандемији не надзире, живот уз пандемију COVID-19 захтијева успостављање механизма којим ће се ублажити негативни ефекти које има на глобалну економију уопште што ће се одразити позитивно и на побољшање квалитета консолидованих финансијских извјештаја.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Карапавловић Р.Н. (2018). *Мерни атрибути у финансијском извештавању периодични резултат предузећа*, докторска дисертација, Крагујевац: Економски факултет Универзитета у Крагујевцу.
- [2] Lal Joshi P., (2020). *Covid-19 Pandemic and Financial Reporting: Issues and Challenges*, International Journal of Auditing and Accounting Studies, 2(1): 1-9.
- [3] Обрадовић В., Карапавловић Н. (2016). *Квалитетно финансијско извештавање као фактор унапређења конкурентности привреде Републике Србије*, Зборник радова Економског факултета универзитета у Крагујевцу: Унапређење конкурентности привреде Републике Србије: 391-402.
- [4] Okoeguale Ibadin P., Omoye A. (2013). *Financial Statement Framework for Multinational Companies, Preparation, Translation and Analytical Issues: A Critique*, Research Journal of Finance and Accounting, Vol.4, No.5: 229-235
- [5] Ранђеловић С.Д. (2018). *Рачуноводствена регулатива као претпоставка квалитета финансијских извештаја*, докторска дисертација, Ниш: Универзитет у Нишу, Економски факултет.
- [6] Родић Ј., Лакићевић М., Вукелић Г., Андрић М. (2011). *Анализа финансијских извештаја*, Суботица: Пролетер а.д. Бечеј.
- [7] Срекез, В. (2019). *Сепаратни финансијски извештаји*, Економске идеје и пракса, бр. 34:33-46.
- [8] Haskins, M.E., Ferris, K.R., Sack, R.J. & Allen, B.R. (1997). *Financial Accounting and Reporting*, Second Edition, Chicago: Irwin.
- [9] Šušak T. (2020). *The effect of regulatory changes on relationship between earnings management and financial reporting timeliness: The case of COVID-19 pandemic*, Zbornik radova Ekonomskog fakulteta Rijeka, vol. 38, no. 2: 453-473.

Интернет извори:

1. Institut der Wirtschaftsprüfer in Deutschland e.V. (2020). *Effects of the spread of the corona-virus on the financial statements as of 31.12.2019 and their audit*, <https://www.idw.de/blob/122914/8b4b3722606c025e741eb7ac59988ded/download-corona-idw-fachlhinw-teil1-u-2-englisch-data.pdf> (посеђено 19.04.2022.)
2. Међународни рачуноводствени стандард 21 – Ефекти промјене девизних курсева. https://www.mfin.gov.rs/upload/media/M0G1rm_6015e2bd1ec93.pdf (посеђено 03.04.2022.)
3. Међународни рачуноводствени стандард 28 – Инвестиције у придружене ентитете и заједничке подухвате. https://www.mfin.gov.rs/upload/media/DZVIqI_6015e333a184a.pdf (посеђено 03.04.2022.)
4. Међународни стандард финансијског извјештавања 10 – Консолидовани финансијски извјештаји, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, http://www.srrrs.org/dokumenti/Medjunarodni_racunovodstveni_standardi/IFRS/2019_IFRS_10_Prevod_IA_NI.pdf (посеђено 03.04.2022.)

5. Међународни стандард финансијског извјештавања 11 – Заједнички аранжмани.
https://www.mfin.gov.rs/upload/media/nsaW2k_6015e6f843db4.pdf (посеђено 06.04.2022.)
6. Међународни стандард финансијског извјештавања 12 – Објављивање о учешћима у другим ентитетима,
https://www.mfin.gov.rs/upload/media/ktVnxP_6015e70f7d89d.pdf (посеђено 06.04.2022.)
7. Међународни стандард финансијског извјештавања 3 – Пословне комбинације,
https://www.mfin.gov.rs/upload/media/aKQ39I_6015e649c8cfa.pdf (посеђено 03.04.2022.)

SUMMARY

This article analyses financial reporting in multinational companies during the pandemic caused by COVID-19. In just over two years since its inception, the pandemic has caused a crisis in all fields, including the economy. Negative effects on the financial market also implied the occurrence of negative effects during financial reporting.

The aim of the article was to present the specifics of financial reporting in multinational companies before and during the COVID-19 pandemic in order to see the negative effects of COVID-19 on the financial reporting of both dependent legal entities and the group as a whole. These specifics are reflected in the need to prepare consolidated financial statements, the existence of subsidiaries, the geographical location of subsidiaries, the use of different currencies in compiling individual financial statements and respect for different accounting principles of countries where subsidiaries operate. Multinational companies, in addition to the usual problems in compiling consolidated financial statements, faced problems with the preparation of individual financial statements by subsidiaries, as well as problems in delays in submitting these reports to the parent entity, which resulted in individual reports of subsidiaries not being included in the consolidated financial statements. Risk assessment as well as going concern have become a need of multinational companies that have suffered a deterioration in financial position and business results.

All of the above indicates that the COVID-19 pandemic negatively affected financial reporting and called into question the quality of consolidated financial statements of multinational companies.